

Банківська справа в Західній Україні та Польщі напередодні Другої світової війни: історико-економічний аналіз

У статті на основі аналізу архівних матеріалів розглянуто розвиток банківської справи у Західній Україні та Польщі напередодні Другої світової війни. Визначено особливості функціонування державних, комунальних, приватних і кооперативних банків і небанківських установ у другій половині 1930-х років, зроблено відповідні висновки.

Ключові слова: кредитна система Польщі, кредитна система Західної України, державні банки, кредитні кооперативи, комунальні ощадні каси, гмінні позиково-ощадні каси, депозити, кредити.

Бурунова Елена. Банковское дело в Западной Украины и Польше накануне Второй мировой войны: историко-экономический анализ. В публикации на основе анализа архивных материалов рассматривается банковское дело в Западной Украине и Польше накануне Второй мировой войны. Определяются особенности функционирования государственных, коммунальных, частных и кооперативных банков и небанковских учреждений во второй половине 1930-х годов, сделаны соответствующие выводы.

Ключевые слова: кредитная система Польши, кредитная система Западной Украины, государственные банки, коммунальные сберегательные кассы, гминные кредитно-сберегательные кассы, кредитные кооперативы, депозиты, кредиты.

Burunova Olena. Banks of Business in a West Ukraine and Polish Before II World War: Historical and Economic Analysis. In the article on the basis of the files of archives is analysis develop of a business in West Ukraine and Polish before II World war. Determined features of the functions state, public, private, cooperative banks and non-banking institutions in a second half 1930 years and corresponding conclusions.

Key word: credit system Polish, credit system West Ukraine, state banks, credit cooperative, public saving desks, gmina and loan saving desks, deposits, credits.

Постановка наукової проблеми та її значення. З кожним роком людство віддаляється від часів Другої світової війни, тому існує потреба ґрунтовних наукових досліджень не тільки про хід найжахливішої війни ХХ ст., а й про фінансово-економічну ситуацію в країнах світу у другій половині 1930-х років. У цьому контексті актуальним є дослідження про банківську справу в Польщі та Західній Україні напередодні Другої світової війни.

Аналіз досліджень і публікацій. Протягом останнього часу питання діяльності банків та інших кредитно-банківських установ Другої Речі Посполитої та Західної України частково висвітлені у працях дослідників провідних університетів Польщі та України. Різним аспектам цієї теми приділили увагу В. Моравський, С. Лещинська, Л. Лісецька, С. Флейтерський, М. Жуковський та Х. Жуковська, а також О. Вербова, М. Вербова, В. Вісин, Т. Вісина, Т. Никитюк. Разом з тим низка аспектів функціонування кредитної системи Польщі та Західної України наприкінці 30-х років ХХ ст. залишаються поза увагою науковців, отже існує необхідність подальшої розробки цієї теми.

Мета цього дослідження – здійснити спробу виявити на архівному матеріалі особливості розвитку банківського і небанківського секторів кредитної системи Польщі та Західної України напередодні Другої світової війни.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Кредитна система Другої Речі Посполитої напередодні Другої світової війни функціонувала на основі банківського права 1928 р. [1], яке запроваджувало обмеження, що стосувалися пропорцій між зобов'язання банку та його власним капіталом. Розмір статутного капіталу визначався не тільки організаційно-правовою формою кредитно-банківської установи, а також місцезнаходження її головного офісу. Так, сума засновницького капіталу для банків короткострокового кредиту повинна була дорівнювати: у Варшаві – 2 500 000, у Кракові, Львові, Познані, Катовіце і Лодзі – 1 500 000, в інших містах – 1 000 000 злотих, а для іпотечних банків – 5 000 000 злотих [1, 676]. Банкам заборонялося вести торговельну діяльність, а також ведення банківської діяльності через товариства з обмеженою відповідальністю. Крім того, воно залишало в силі рестрикції, що були запроваджені у 1924 р. [2, 165].

На території Польської держави у 1920–1930 рр. депозитно-кредитну діяльність здійснювали державні, комунальні, приватні та кооперативні банки і небанківські установи. Функцію центрально-

емісійного банку країни виконував Польський банк, створений 1924 р. під час проведення грошової реформи Владислава Грабського, котрий був прихильником сильного державного банківського сектору. Така позиція тодішнього прем'єр-міністра Польщі впливала зі слабкості власного капіталу.

Державний банківський сектор кредитної системи Другої Речі Посполитої було створено кількома заходами уряду. 7 лютого 1919 р. на підставі декрету, виданого Начальником Польської держави Юзефа Пілсудського, було створено *Pocztowa Kasa Oszczędności* (РКО) [3]. Її метою було нагромадження заощаджень населення, а здійснювали це поштові відділення, розміщені на території всієї Польщі, оскільки РКО було підпорядковане Міністру пошти та телеграфу [3, 229]. Організатором та першим директором цього банку був Губерт Ігнацій Лінде [4, 247]. Сферою діяльності тодішньої Поштової ощадної каси були: оборот заощаджень, чековий, перекази; купівля, продаж, дисконт та зберігання цінних паперів; інкасо векселів та міжнародні перекази [3, 229–230]. У 1920 р. було ліквідовано підпорядкування банку Міністерству пошти і телеграфу, банк отримав юридичний статус і став державною установою з гарантіями та під контролем держави під назвою *Pocztowa Kasa Oszczędności* (РКО) [5, 831]. Напередодні Другої світової війни РКО у своїй діяльності керувалася Розпорядженням Президента Другої Речі Посполитої від 27 червня 1924 р. [6]. 1919 р. у Варшаві почав роботу Польський державний земельний банк, який 1921-го був перейменований у Державний земельний банк [7, 988]. Це був перший спеціалізований банк Польської держави [8, 143]. Другий спеціалізований банк, Банк господарства крайового, був утворений розпорядженням Президента Другої Речі Посполитої 30 травня 1924 р. через об'єднання трьох галицьких банків органів самоврядування – Польського крайового банку, Державного банку відбудови та Кредитної установи галицьких міст [9, 46]. До головних завдань новоствореного банку належали: надання дострокових кредитів через емісію заставних листів, комунальних, залізничних та банківських облігацій, надання позик органам самоврядування, а також кредитування ощадних установ. Окремі обов'язки мав банк щодо державних та самоврядних підприємств, яким банк допомагав у пошуку коштів. Цінні папери, які емітувалися банком, отримували гарантії казни. Після 1926 р. діяльність Банку господарства крайового концентрувалася на підтримці державних і комунальних установ, військової промисловості, а також управлінні промисловими заводами, які переходили під контроль держави. Банк також управляв державними цільовими фондами, зокрема фондом допомоги кредитним інституціям, державним будівельним фондом, державним будівельним фондом і фондом праці. Банк господарства крайового активно брав участь у реструктуризації польської економіки. 1929 р. державний банківський сектор доповнила ще одна установа – *Bank Polska Kasa Opieki*, який мав обслуговувати польську діаспору. Створення цього банку було тісно пов'язане із забезпеченням фінансової опіки багатомільйонної юрби польських емігрантів, які осіли за кордоном. Невдовзі після початку своєї діяльності цей банк відкрив своє відділення у Парижі, а в 30-х роках ХХ ст. відділення в Буенос-Айресі, Тель-Авіві та Нью-Йорку [2, 165]. 1933 р. перелік державних банків поповнив Акцептний банк [10, 181], що займався заходами виведення з боргів сільського господарства.

Розвитку державного банківського сектору Другої Речі Посполитої сприяли події на її кредитному ринку. У другій половині 1920-х років значно зросла частка іноземного капіталу в приватному банківському секторі Польщі, а світова економічна криза 1929–1933 рр. призвела до його відпливу із країни. Частково їх місце зайняв державний капітал. Політика етатизму та маргіналізації комерційного банківського сектору сприяли зростанню ролі державних банків [2, 167].

Дані табл. 1 показують збільшення представництв Польського банку в регіонах з 227 у 1933-му до 250 у 1938 р., відділень двох спеціалізованих державних банків із 31 до 33, збірниць ощадностей РКО – з 3686 до 4163. У другій половині 1930-х років відбувалося скорочення на території Польщі чисельності і крайових комерційних банків, і іноземних. Кількість приватних банків у Польській державі зменшилася з 56 у 1929-му до 26 у 1938 р., а їх відділень – зі 162 у 1928-му до 84 у 1933 р. 1938-го на теренах Другої Речі Посполитої працювало тільки чотири закордонних приватних банки та їх дев'ять відділень, тоді як 1929 р., відповідно, – 15 і 30 [11].

Напередодні Другої світової війни значну роль на фінансово-кредитному ринку Польщі відігравали кредитні кооперативи, комунальні ощадні каси та гмінні позиково-ощадні каси. Як видно з даних табл. 1, 1938 р. в Польщі функціонувало 5597 кредитних кооперативи, 353 комунальних ощадних каси та 975 гмінних позиково-ощадних каси. Потрібно зауважити, що чисельність гмінних позиково-ощадних кас у 1933–1939 рр. збільшилася на 85, кредитних кооперативів – на 443 у 1935–1939 рр.

Таблиця 1

Чисельності кредитно-банківських інститутів Другої Речі Посполитої, 1927–1938 рр.*

Установа	Рік**					
	1927	1929	1930	1933	1935	1938
Польський Банк	1	1	1	1	1	1
– відділення	51	53	53	53	50	50
– представництва	112	201	222	227	247	250
Державні банки	2	2	2	2	2	2
– відділення	28	32	31	31	31	33
Комунальні банки	4	4	4	3	3	4
– відділення	–	–	–	1	1	1
Поштова каса ощадності	1	1	1	1	1	1
– відділення	3	4	8	9	9	9
– поштові збірниці	3227	3518	3649	3686	3661	4163
Акцептний банк	–	–	–	1	1	1
Приватні банки						
– регіональні	56	51	51	39	32	26
– відділення	162 (1928 р.)	148	139	84	84	84
– іноземні	7	5	6	5	4	4
– відділення	14 (1928 р.)	15	13	13	10	9
Банківські доми	29	30	34	27	29	28
Комунальні ощадні каси	241	368	374	367	363	353
Гмінні позиково-ощадні каси	439	824	870	890	910	975
Кредитні кооперативи	3623	5025	5350	5490	5154	5597

* Складено на основі даних: Mały rocznik statystyczny. 1939. – Warszawa, 1939. – S. 209.

** Показники наведені на 31 грудня.

Нерівномірно, як демонструють дані табл. 2, були розміщені банки і небанківські установи по воєводствах.

Таблиця 2

Розподіл кредитно-банківських інституцій за регіонами на 31.12.1938 р.*

Воєводство	Кредитно-банківська інституція (к-сть)	Польський банк	Державні банки	Приватні банки та банківські доми	Відділення приватних банків	Поштові збірниці ПКО	Комунальні ощадні каси	Кредитні кооперативи	Гмінні каси позиково-ощадні	Каси безвідсоткових позичок	
										християнські	єврейські
Польща		51	35	54	96	4167	468	5597	975	611	959
м. Варшава		2	4	16	15	57	6	94	–	33	46
Варшавське		3	–	–	–	312	34	364	195	69	105
Лодзьке		3	1	7	5	223	28	285	155	54	60
Келецьке		4	2	1	5	264	22	348	179	55	92
Люблінське		3	2	1	1	249	18	278	196	27	92
Білостоцьке		3	2	1	1	160	9	191	28	26	95
Віленське		1	2	5	3	184	8	175	31	46	73
Новгородське		1	–	–	1	139	8	145	–	13	41
Поліське		2	2	–	–	107	9	132	26	10	47
Волинське		2	2	–	–	216	14	274	78	19	56
Познанське		5	2	5	9	478	89	449	50	26	4
Поморське		8	5	1	15	466	75	361	37	48	5
Сілезьке		3	2	7	14	195	42	232	–	4	7
Краківське		4	4	3	10	374	28	518	–	48	64
Львівське		4	3	6	13	390	42	844	–	65	79
Станіславське		2	2	–	3	157	18	405	–	28	39
Тернопільське		1	–	1	1	196	18	502	–	40	54

Складено за даними: Mały rocznik statystyczny. 1939. – Warszawa, 1939. – S. 210.

Диспропорції економічного розвитку в країні, неоднозначна політика уряду в регіонах, чисельність і щільність населення, особливості формування кредитної системи ринкового типу в різних державних утвореннях наприкінці XIX – початку XX ст. призвели до концентрації банків та їх відділень у місті Варшава і Варшавському воєводстві, Познанському, Поморському, Львівському та Краківському воєводствах. На території Західної України найбільша кількість банків і небанківських установ функціонувала у місті Львові та на Львівщині.

Наприкінці 1930-х років кредитна система західноукраїнських земель характеризується значною кількістю кредитних кооперативів. На початку 1939 р. в Львівському, Станіславському, Тернопільському та Волинському воєводствах працювало 2025 установ кредитної кооперації, або 36,2 % від загальної чисельності в Польщі (табл. 2). Порівняно з іншими воєводствами країни, найбільша їх кількість була сконцентрована у Львівському воєводстві (15,1 %).

Позиково-ощадні каси в кредитній системі Польщі та Західної України з'явилися після грошової реформи 1924 року. Наприкінці 1930-х років на українських землях Польщі функціонувало 92 ощадні каси повітових органів самоврядування і 78 гмінних позиково-ощадних кас. Найбільша кількість комунальних ощадних кас функціонувала у Львівському воєводстві (9 % від загальної кількості), потім – у Станіславському (3,8 %), Тернопільському (3,8 %) та Волинському (3,0 %). При цьому зауважимо, що за кількістю небанківських повітових установ Львівське воєводство, як показують дані табл. 2, випереджали тільки Познанське і Поморське воєводства. Гмінні позиково-ощадні каси діяли тільки на Волині (8 % від загальної кількості гмінних кас). Як видно з даних табл. 2, більше ніж у Волинському воєводстві працювало позиково-ощадних кас у Варшавському (20,0 %), Келецькому (18,3 %) та Люблінському (20,1 %) воєводствах. У трьох східногалицьких воєводствах каси в гмінах не були організовані. Це одна з відмінностей кредитної системи трьох воєводств Східної Галичини порівняно з Волиню [9, 48].

Отже, банківський і небанківський сектори кредитної системи Польщі та Західної України напередодні Другої світової війни були відносно добре розвинуті. Також цей період у розвитку кредитної системи Другої Речі Посполитої характеризувався еволюцією комерційного банківського сектору в напрямку «англійської» моделі.

Про міцні позиції державних банків та їх відділень у регіонах свідчать показники про обсяги вкладів та наданих кредитів, які наведені в табл. 3.

Таблиця 3

Депозитно-кредитна діяльність кредитно-банківських установ Польської держави, 1927–1938 рр.*

Установа	Рік**					
	1927	1929	1930	1932	1935	1938
<i>Вклади, млн злотих</i>						
Польський Банк	422	446	189	208	188	206
Банк господарства крайового	230	255	244	261	287	481
Державний земельний банк	34	68	68	60	108	171
Поштова каса ощадності	201	384	432	623	881	1 094
Приватні банки	696	959	1 018	512	463	627
Відділення іноземних банків	79	78	73	52	48	75
Комунальні ощадні каси	201	404	535	587	677	851
Гмінні позиково-ощадні каси	1	4	6	7	8	11
Кредитні кооперативи	121	339	406	307	266	299
<i>Короткострокові кредити, млн злотих</i>						
Польський Банк	497	781	758	700	866	1 025
Банк господарства крайового	220	327	317	284	265	335
Державний земельний банк	130	245	285	214	248	239
Поштова каса ощадності	43	35	18	19	34	45
Приватні банки	1102	1672	1587	862	709	757
Комунальні ощадні каси	158	360	447	384	417	454
Гмінні позиково-ощадні каси	9	22	26	22	19	20
Кредитні кооперативи	268	485	549	434	311	296

* Складено і зроблено власні розрахунки за даними: Mały rocznik statystyczny. 1939. – Warszawa, 1939. – S. 226–227, 233.

** Показники наведені на 31 грудня.

Наприкінці 30-х років ХХ ст. в державних, приватних, комунальних та кооперативних установах кредитної системи Польщі відзначалося збільшення коштів на вкладних рахунках. Зокрема, з 1935-го до 1939 р. вклади Польського банку зросли на 18 млн злотих, Банку господарства крайового – на 194 млн злотих, Державного земельного банку – на 63 млн злотих, Поштової каси ощадності – на 213 млн злотих, приватних банків – на 164 млн злотих, відділень іноземних банків – на 27 млн злотих, комунальних ощадних кас – на 174 млн злотих, гмінних позиково-ощадних кас – на 3 млн злотих, кредитних кооперативів – на 33 млн злотих. Потрібно зауважити, що темпи зростання вкладів у кредитно-банківських установах країни напередодні 1939 р. скоротилися порівняно з докризовим періодом (1927–1929 рр.). Значно зменшився темп приросту вкладів у приватних банках Польщі через відтік коштів за кордон.

Депозитна діяльність небанківських установ Польської держави здійснювалася в напрямку залучення коштів клієнтів на ощадні книжки.

1938 р. частка коштів на ощадних книжках у комунальних ощадних касах щодо загальної суми вкладів дорівнювала 87,9 %. Дані табл. 4 ілюструють, що на початку 1939 р. зменшилися вклади на ощадних книжках в установах повітових органів самоврядування тільки Краківського, Львівського, Станіславського та Тернопільського воєводств.

Таблиця 4

Вклади на ощадні книжки в комунальних ощадних касах*

Воєводство	Показник**				Відхилення	
	1937 р.		1938 р.		сума, млн злотих	питома вага, %
	сума, млн злотих	питома вага, %	сума, млн злотих	питома вага, %		
м. Варшава	106,71	15,2	117,3	15,7	+10,59	+0,5
Варшавське	37,6	5,4	42,3	5,7	+4,7	+0,3
Лодзьке	16,6	2,4	18,9	2,5	+2,3	+0,1
Келецьке	15,0	2,1	17,9	2,4	+1,3	+0,3
Люблінське	8,4	1,2	9,7	1,1	+1,3	-0,1
Білостоцьке	4,3	0,6	5,2	0,7	+0,9	+0,1
Віленське	7,3	1,0	8,0	1,1	+1,0	+0,1
Новгородське	1,9	0,3	2,2	0,3	+0,3	0
Поліське	1,9	0,3	2,3	0,4	+0,4	+0,1
Волинське	4,2	0,6	4,9	0,7	+0,7	+0,1
Познанське	86,6	12,4	93,1	12,4	+6,5	0
Поморське	59,0	8,4	65,1	8,7	+6,1	+0,3
Сілезьке	130,6	18,7	152,3	20,4	+21,7	+1,7
Краківське	122,2	17,4	118,0	15,8	-4,2	-1,6
Львівське	80,2	11,5	74,0	9,9	-6,2	-1,6
Станіславське	10,7	1,5	10,4	1,4	-0,3	-0,1
Тернопільське	6,7	1,0	6,3	0,8	-0,4	-0,2
Разом	699,9	100,0	747,9	100,0	+48,0	-

* Складено і зроблено власні розрахунки за даними: *Mały rocznik statystyczny*. 1939. – Warszawa, 1939. – S. 234.

**Дані подані на 31 грудня.

У другій половині 30-х років ХХ ст. державні банки збільшили обсяги кредитів: Банк господарства крайового – на 51 млн злотих, Державний земельний банк – на 25 млн злотих, Поштова каса ощадності – на 26 млн злотих. Проте приватний банківський сектор скоротив обсяги кредитування на 105 млн злотих (табл. 4).

Одним із напрямів кредитної політики державних банків було надання позик сільськогосподарським виробникам.

Державні банківські установи Речі Посполитої упродовж 1938–1939 рр. спрямували власникам господарств 76 213 залічкових (авансових) кредитів на суму 13 800 000 злотих, із них кредитів

розміром 12 900 000 злотих – виділив Польський банк [11, 227]. Згідно з даними табл. 5, серед воєводств Західної України найбільше залікових кредитів отримала Волинь, потім – Львівщина, Тернопільщина і Станіславщина. У Волинському воєводстві виділили 7412 кредитів (9,7 % від загальної кількості позик у Польщі) на суму 1 400 000 злотих (10,1 % від загальної суми), у Львівському воєводстві – 6536 позичальникам (8,6 %) на суму 900 000 злотих (6,5 %), у Тернопільському – 2 414 позичальникам (3,1 %) на суму 600 000 злотих (4,3 %), у Станіславському – 4407 позичальникам (5,8 %) на суму 500 000 злотих (3,7 %).

Отже, кредитно-депозитній діяльності банків і небанківських установ Другої Речі Посполитої напередодні Другої світової війни притаманні риси стабільності.

Таблиця 5

Залікові кредити державних банківських установ Другої Речі Посполитої, 1938–1939 роки*

Воєводство	Показник			
	кількість кредитів	питома вага, %	сума кредиту, млн злотих	питома вага, %
Варшавське	12 337	16,2	2,0	14,5
Лодзьке	7411	9,7	1,1	8,0
Келецьке	2500	3,3	1,1	8,0
Люблінське	12 884	16,9	1,5	10,9
Білостоцьке	4797	6,3	0,7	5,1
Віленське	1383	1,8	0,2	1,4
Новгородське	1082	1,4	0,2	1,4
Поліське	1801	2,4	0,3	2,2
Волинське	7412	9,7	1,4	10,1
Познанське	4624	6,1	1,5	10,9
Поморське	2595	3,4	1,1	8,0
Сілезьке	390	0,5	0,2	1,4
Краківське	3640	4,8	0,5	3,6
Львівське	6536	8,6	0,9	6,5
Станіславське	4407	5,8	0,5	3,7
Тернопільське	2414	3,1	0,6	4,3
Разом	76 213	100,0	13,8	100,0

* Складено і зроблено власні розрахунки за даними: Mały rocznik statystyczny. 1939. – Warszawa, 1939. – S. 227.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Кредитній системі Західної України наприкінці 30-х років ХХ ст. був притаманний випереджаючий розвиток банків і небанківських установ у Східній Галичині. Структура кредитної системи трьох східногалицьких воєводств характеризувалася більш розвинутою мережею українських кредитних кооперативів. На Волині активну роль відігравав капітал державних банків через відсутність системи комерційного кредитування.

Серед перспектив подальших досліджень слід відзначити потребу висвітлення значення кредитно-банківської системи західноукраїнських земель у загальнопольському контексті.

Список використаних джерел та літератури

1. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 marca 1928 r. o prawie bankowem // Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. – Warszawa, 1928. – № 34. – Poz. 321. – S. 675–684.
2. Флейтерський С. Комерційна банківська справа в Польщі до 1989 / С. Флейтерський // Еволюція банківської справи Польщі [Текст] / за ред. М. Жуковського. – Люблін : Ун-т Марії Кюрі-Склодовської, 2006. – С. 160–170.
3. Dekret o utworzeniu Pocztowej Kasy Oszczędnościowej / Naczelnik Państwa // Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. – Warszawa, 1919. – № 14. – Poz. 163. – S. 229–234.
4. Жуковська Х. Наявність і значення державного капіталу в банківській системі Польщі / Х. Жуковська, М. Жуковський // Еволюція банківської справи Польщі [Текст] / за ред. М. Жуковського. – Люблін : Ун-т Марії Кюрі-Склодовської, 2006. – С. 239–255.

5. Ustawa z dnia 19 maja 1920 r. o Pocztovej Kasy Oszczędności // Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. – Warszawa, 1920. – № 48. – Poz. 297. – S. 831–834.
6. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 czerwca 1924 r. o Pocztovej Kasy Oszczędnościowej // Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. – Warszawa, 1924. – № 55. – Poz. 545. – S. 788–791.
7. Ustawa z dnia 10 czerwca 1921 r. w przedmiocie utworzenia Państwowego Banku Rolnego // Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. – Warszawa, 1921. – № 59. – Poz. 369. – S. 988–996.
8. Бурунова О. А. Кредитна політика Державного земельного банку Другої Речі Посполитої в Західній Україні / О. А. Бурунова, П. М. Леоненко // Фінанси України. – 2007. – № 3. – С. 140–149.
9. Бурунова О. А. Становлення та діяльність державних кредитних установ у 20–30-х роках ХХ ст. / О. А. Бурунова // Наук. вісн. Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки. Сер. Екон. науки. – 2007. – № 7. – С. 43–48.
10. Бурунова О. А. Акцептний банк: теорія, досвід і практика / О. А. Бурунова // Перспективи розвитку економіки України: теорія, методологія і практика : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Луцьк, 26–27 трав. 2009 р.). – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2009. – С. 180–182.
11. Mały rocznik statystyczny. 1939. – Warszawa, 1939. – S. 209.

Станіслав Щеблюк

Профспілки Волині напередодні Другої світової війни

У статті проаналізовано основні програмні документи, які забезпечували діяльність професійних спілок на території Волинського воєводства у міжвоєнний період та висвітлюються завдання, у розв'язанні яких профспілки відігравали значну роль.

Ключові слова: Конгрес, профспілки, Волинь, завдання, статут, рішення.

Щеблюк Станіслав. Профессиональные союзы Вольни накануне Второй мировой войны. В статье анализируются основные программные документы, которые способствовали деятельности профессиональных союзов в Вольнском воеводстве в межвоенный период и исследуются задачи, в решении которых профсоюзы играли значительную роль.

Ключевые слова: Конгресс, профсоюз, Вольнь, задачи, устав, решения.

Scheblyuk Stanislav. Trade Unions of Volhynia on the Eve of Second World War. In the article analysed basic position papers which was instrumental in activity of trade unions in the Volhynia province in an intermilitary period and isledyuyutsya task, in the decision of which trade unions played a considerable role.

Key words: Congress, trade union, Volhynia, tasks, regulation, decisions.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Профспілки, які діяли на території Волинського воєводства у міжвоєнний період, були філіями загальнопольських професійних спілок, а тому у своїй діяльності керувались програмними та статутними документами, що затверджувались центральними структурами.

Одними з основних документів були рішення, прийняті на Конгресі профспілок. Перший Конгрес профспілок Польщі відбувся у березні 1919 р., який ставив собі за мету до об'єднання профспілкового руху в одне ціле, спочатку на території Польського Королівства, продовжуючи діяльність Центральної комісії профспілок. У той час профспілки були об'єднані в KCZZ і налічували 61,5 тис. членів. У липні 1919 р. на конференції профспілок із колишнього Королівства були прийняті організації, які діяли на території Галичини, Волині та Сілезії.

На Конгресі профспілок 14–16 травня 1920 р. вирішено про побудову цілісного центрального профспілкового управління – Спілки професійних. Слід зазначити, що на той час сильні впливи на діяльність центрального управління мали соціалістичні та комінустичні течії, між якими точилось суперництво. Зрештою, перемогу отримали соціалісти, і у 1921 р. було прийнято ухвалу про «розрив всіляких взаємин з KPRP і її протидією акції в зв'язках як шкідливої для пролетаріату» [2].

Із цього часу представник Спілки професійних товариств плідно стали працювати над об'єднанням. Якщо у 1919 р. до Спілки входило лише 29 профспілок, то у 1926 – 99. Стали створюватись територіальні Ради спілок, які представляли їх на місцях.